

ÅRSRAPPORT 2006

**Senter for studier av Holocaust
og livssynsminoriteter**

Innhold

Formål	side 3
2006 – et tidsskifte i HL-senterets historie	side 3
Styret	side 4
Komitéer og utvalg	side 5
Driftsregnskap og kapitalforvaltning	side 6
Ansettelse og personal	side 7
Åpningen av HL-senteret og den permanente utstillingen	side 9
Forskning	side 13
Dokumentasjon	side 15
Undervisning	side 17
Arrangementer	side 19
Pressedekning – senterets posisjon	side 22

Formål

Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter (HL-senteret) er et forsknings-, dokumentasjons-, utdannings- og formidlingssenter som bygger sin aktivitet på studier av Holocaust, andre folkemord, rasisme og antisemittisme på den ene side - og religiøse minoriteter og livssynsminoriteters vilkår i de moderne samfunn på den andre side.

HL-senterets formidlings- og informasjonsoppgaver ivaretas gjennom tilbud til skoleverket, universiteter, høyskoler og det norske samfunn generelt. En permanent utstilling om det norske og europeiske Holocaust og andre folkemord og masse mord i det 20. århundret åpnet i august 2006. I tillegg har senteret en dokumentasjonsavdeling med bibliotek, arkiv og audiovisuelle tjenester. HL-senteret holder til i lokaler på Villa Grande, Bygdøy, i Oslo kommune.

2006 – et tidskifte i HL-senterets historie

Den formelle åpningen av HL-senteret 23. august representerer et tidsskifte i organisasjonens virksomhet. Perioden 2002-2006 var preget av innsats av forberedende art og store prosjekter: rehabilitering av Villa Grande, utforming og montering av utstillingen og opparbeidelse av forplass og hage. I tillegg er senterets allmenne konsept blitt utviklet i disse årene, det har skjedd en omfattende rekruttering, og senterets avdelinger er blitt etablert. Dokumentasjonsavdelingen og undervisningsavdelingen er i full virksomhet, mens bare deler av forskningsavdelingen er i full drift. HL-senteret er – spesielt gjennom åpningsarrangementene i 2006, men også gjennom dets medieprofil over flere år – blitt godt implementert i det norske samfunn, og har også fått betydelig internasjonal oppmerksomhet og anerkjennelse.

Styret

Styrets sammensetning var i 2006 som følger:

Styremedlem oppnevnt etter forslag fra Det Mosaiske Trossamfund, Oslo

Berit Reisel med Rolf Kirschner som vara (2001-2004, 2004-2007)

Einhart Lorenz med Rolf Golombek som vara (2001-2003, 2003-2006)

Styremedlem oppnevnt etter forslag fra Det Mosaiske Trossamfund, Trondheim

Irene Levin med Julius Paltiel som vara (2001-2003, 2003-2006)

Styremedlem oppnevnt etter fra Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfund

Britt Strandlie Thoresen (2001-2004, 2004-2007) med Marit Kromberg som vara (2004- 2007)

Styremedlem oppnevnt etter forslag fra universitetsdirektøren i Universitetet i Oslo:

Knut Aukrust med Kari Vogt som vara (2001-2004, 2004-2007)

Bernt Hagtvet med Karsten Hundeide som vara (2001-2003, 2003-2006)

Per Ole Johansen med David Hellholm som vara (2001-2004, 2004-2007)

Nils Johan Lavik med Lynn Feinberg (studentrepresentant) som vara. (2001-2003, 2003-2006)

Tordis Borchrevink overtok for Nils Johan Lavik (og Ingjerd V. Brakstad som vara) fra sommeren 2006.

Styremedlem oppnevnt for de ansatte: Ewa Mork med Ann Elisabeth Mellbye som vara (2003-2006)

Fra administrasjonen har direktør Odd-Bjørn Fure og administrativ leder Jan Myhr møtt. Myhr har fungert som styrets sekretær. Det er avholdt jevnlig ledelsesmøter med styreleder, nestleder og administrasjonen i forkant av styremøtene.

Styret har i løpet av 2006 hatt ni styremøter og behandlet 69 saker. Styrets viktigste saker har vært knyttet til utvikling av senteret med innflytting på Villa Grande, oppfølging av avslutning av arbeidet med den permanente utstillingen, oppbygging av staben med fokus på vitenskaplige ansettelse, og forberedelse og gjennomføringen av senterets åpning.

Rektor ved UiO har godkjent følgende honorar for styrets medlemmer for 2004:

Leder: kr. 50.000,-, nestleder: kr. 40.000,-, øvrige styremedlemmer kr. 10.000,-, studentrepresentanten kr. 10.000,- og varamedlemmer: kr. 1.000,- per møte ved medlems forfall.

Komitéer og utvalg

Flere komitéer og utvalg – for en stor del bestående av eksterne – la ned et stort arbeid i 2006. Takket være alle disse bidragene var HL-senteret i stand til å gjennomføre flere oppgaver enn det som ellers ville vært mulig.

Styringsgruppen for utstillingen

Berit Reisel, Lasse Brøgger, Anne-Stine Reine, Odd-Bjørn Fure og Jan Myhr.

Åpningskomitéen

Knut Aukrust, Berit Reisel, Britt Strandlie Thoresen, Odd-Bjørn Fure, Ida Børresen, Trond Bakkevig, Sølvi Lindseth Barber, Bodil Kvamme og Kari Amdam. (Bentein Baardson og Nora Ibsen var medlemmer i komitéen frem til årsskiftet 2005/2006).

Programrådet

Alexa Døving, Katusha Otter Nilsen, Ewa Mork, Anton Weiss-Wendt og Maria Rosvoll.

Publikasjonskomitéen

Rolf Hobson, Irene Levin, Einhart Lorenz, Christhard Hoffmann, Alexa Døving, Katusha Otter Nilsen og Jan Myhr.

Fundraisingskomitéen

Jo Benkow, Bjørn Egge, Bernt Hagtvedt, Berit Reisel, Hans Joachim Schilde, Carsten Smith, Odd-Bjørn Fure og Jan Myhr.

Venneforeningen:

Bjørn Egge, Herman Kahan, Jahn Otto Johansen, Elsa Kvamme, Anette Storeide og Kari Amdam.

Utmykkingskomitéen:

Jan Brockmann, Dag Wiersholm, Fredrik Torp, Haakon Grønnæss og Katusha Otter Nilsen.

Driftsregnskap og kapitalforvaltning

I 2000 bevilget Stortinget 40 millioner kroner til stiftelsens grunnkapital. Grunnkapitalen er ikke tilført ytterligere midler i 2006. Den totale tilleggskapitalen pr 31.12.06 er kr.2.685.714. I tillegg har stiftelsen en fri egenkapital - derfor er fondets kapital ved utgangen av 2006 kr.45.033.567.

Stiftelsen hadde i 2006 en samlet avkastning på kr.3.315.894. Av dette ble hele avkastningen på kr.3.315.894 benyttet til finansiering av senterets drift. Resultatet ble et underskudd på kr.159.120.

Stiftelsens midler har siden desember 2003 vært plassert i forvaltning hos Unifor. Fortsatt drift er lagt til grunn ved utarbeidelse av regnskapet. Årsregnskapet gir et rettviseende bilde av selskapets eiendeler og gjeld, finansielle stilling og resultat.

I 2006 fikk stiftelsen 22 mill. kr. i offentlige driftstilskudd. Dessuten er det inntektsført 16,5 mill.kr. av mottatte offentlige tilskudd fra 2005 til åpningen av senteret/ferdigstillelse av utstillingen – inkludert støtte fra Utenriksdepartementet, Kunnskapsdepartementet og Kulturrådet. I tillegg har senteret mottatt 2 mill. kr. fra Sparebankstiftelsen til utvikling av utstillingen, 1.mill.kr til utvikling av hagen fra Wilhelm Wilhelmsen, 1. mill.kr. fra Statoil, 1.mill kr. fra Statsbygg, 1,6 mill. kr. fra Justisdepartementet, og noen mindre Dette er inntektsført av mottatte midler fra tidligere år til ferdigstillelse av utstillingen.

Driftskostnadene utgjør kr. 46.267.729. De største utgiftspostene er knyttet til inventar og utstyr i forbindelse med innflytting til Villa Grande og ferdigstilling av utstillingen. Dette beløper seg til kr. 11.673.284. Innredningsarbeidene ble fullført i 2006. De største utgiftene gjaldt utstillingen. Interiørbevilgningen fra staten og midler fra Fritt Ord og Sparebankstiftelsen danner grunnlag for finansiering av denne.

I tillegg kommer driftsutgifter som husleie og lønnskostnader som utgjør henholdsvis kr.10.563.346 og kr. 8.538.154. Dette utgjør alene mer enn 70 % av bevilgningen til senteret. Det ble brukt kr.3.600.758 til møter og arrangementkostnader, hvorav det meste gikk til den formelle åpningen av senteret i august. Honorarposten på kr.8.276.470 omfatter ca. 5,6 mill.kr til opparbeidelse av hagen og ca. 1,8 mill. kr. til arbeid med utstillingen.

Senterets videre drift forutsettes finansiert av grunnkapitalens avkastning og statsstøtte. Det foreligger ingen usikkerhet knyttet til årsregnskapet for 2006, og det har ikke inntruffet ekstraordinære forhold eller vesentlige hendelser som påvirker årsregnskapet etter balansedagen. Årsregnskapet gir et rettviseende bilde av stiftelsens eiendeler og gjeld, finansielle stilling og resultat.

Virksomheten medfører verken forurensning eller utslipp som kan være til skade for det ytre miljø.

Ansettelse og personal

Senteret hadde ved utgangen av 2006 nitten ansatte, hvorav $\frac{3}{4}$ er menn. Senteret hadde ved siden av den administrative stab, tre avdelinger:

Den administrative stab hadde syv heltidsansatte: Direktør, administrativ leder, konsulenter, informasjons- og arrangementsmedarbeider, utstillingsmedarbeider og resepsjonsansvarlig. I tillegg hadde administrasjonen en 50% stilling og fire 20% stillinger.

Forskningsavdelingen hadde åtte ansatte: En forskningsleder, fem forskere i full stilling og to i 20% stillinger.

Undervisningsavdelingen hadde fem ansatte: En undervisningsleder, tre undervisningsmedarbeidere og en 50% stilling som var ett kortvarig engasjement. Arbeidet var i hovedsak knyttet til skoleverket, besøk fra skoleklasser med omvisning og undervisning, i tillegg til web-arbeid.

Bibliotek- og dokumentasjonsavdelingen hadde to ansatte: En hovedbibliotekar og en medarbeider i 25% engasjement.

I tillegg har en rekke stipendiater og studenter med prosjekter knyttet til senterets arbeidsområder hatt sin arbeidsplass på senteret.

Nestleder Berit Reisel har i 2006 ledet Styringsgruppen for utstillingen frem til åpningen, og deretter for reklamasjons- og utbedringsarbeidene med utstillingen etter åpningen. Et nyopprettet Programråd – med representanter fra alle avdelingene – hadde ansvar for å utarbeide forslag til program for alle arrangementer ved senteret, og for å gjennomføre disse. En nyopprettet Publiseringsskomité hadde ansvar for publisering av senterets utgivelser. Komitéen består av fire ansatte og to styremedlemmer.

To nye stillinger ble utlyst og besatt: Resepsjonsmedarbeider og vakt/vert ved utstillingen

Sykefraværet ved senteret i 2006 var ubetydelig.

Grunnet stort arbeidspress med ferdigstillelse av bygget og utstillingen i tillegg til åpningsarrangementene, var det ikke kapasitet til å gjennomføre noen form for arbeidsmiljøundersøkelse. Mot slutten av 2006 ble det valgt verneombud og nedsatt et arbeidsmiljøutvalg bestående av verneombud, senterets direktør og fagforeningens tillitsvalgte.

Åpningen av HL-senteret og den permanente utstillingen*

Den formelle åpningen av HL-senteret og den permanente utstillingen fant sted den

23. august. Åpningen ble markert på følgende måte:

* **Se også vedlegg**

1. 23.august: Mottakelse i Oslo Rådhus
Åpningsseremoni
Åpning av den permanente utstillingen
Visning av installasjon v/ kunstner Victor Lind
2. 23/24 august: Forskerkonferanse
3. 24. august: Prisutdelingen ”Righteous among the Nations” og
”Requiem for the Victims of Nazi Persecution”

Mottakelse Bærum Rådhus
Ballettforestillingen “Aide Mémoire”
5. 25. august: Guidet busstur i tidligere jødiske bydeler i Oslo

I tillegg ble det avholdt pressekonferanse den 23. august. Mange representanter fra media – både norske og utenlandske – var til stede ved alle arrangementer.

1. **23. august:**

Mottakelse i Oslo Rådhus

I forbindelse med åpningen inviterte ordfører Per Ditlev-Simonsen, på vegne av Oslo by, alle HL-senterets gjester i forbindelse med åpningen til stor mottakelse i Rådhuset.

Program: Taler og sosialt samvær.

Åpningsseremoni

En lenge planlagt åpningsseremoni under åpen himmel – på Villa Grandes forplass – ble gjennomført om kvelden den 23. august. Vel 400 inviterte gjester og representanter for media overvar seremonien. De inviterte besto av representanter fra Kongehuset, det offentlige, Universitetene i Oslo og Bergen, tidsvitner, representanter fra de mosaiske trossamfunn og andre religiøse- og livssynssamfunn, bidragsytere til utstillingen, representanter fra samarbeidende organisasjoner, institusjoner og museer, diverse samarbeidspartnere, ansatte og tilknyttede forskere og studenter. Rundt 20% av gjestene var tilreisende fra en lang rekke land.

Programmet (se vedlegg) besto av taler og hilsninger, bundet sammen av flere kunstneriske innslag. En viktig forutsetning – og del av programmet – var å tydeliggjøre HL-senterets to innsatsområder: Holocaust, andre folkemord og religions- og livssynsminoriteter. Åpningsseremonien var en stor begivenhet – med svært gode taler og høyt kunstnerisk nivå. Innholdet i – og meningen med – HL-senteret ble tydeliggjort på aller beste måte, og det ble gjennomført på en svært profesjonell måte.

Åpningen av den permanente utstillingen

Som avslutning på åpningsseremonien ble den permanente utstillingen offisielt åpnet av H. M. dronning Sonja og H. K. H. kronprinsesse Mette-Marit. HL-senteret hadde ansvaret for utstillingens faglige innhold, mens arkitektene Lasse Brøgger og Anne-Stine Reine hadde ansvar for den grafiske, tekniske og dramaturgiske del av utstillingen. Utstillingen framstiller katastrofal menneskelig erfaring innenfor avgrensede og særegne historiske situasjoner hvor hovedvekten blir lagt på det norske og europeiske Holocaust. Allikevel kan utstillingen med bakgrunn i det normative bakteppe - ut ifra disse konkrete erfaringene - trekke slutninger som har universell gyldighet.

Dagen etter åpnet senterets permanente utstilling på Villa Grande for publikum. Fra denne datoen og ut året var det 7981 personer som besøkte utstillingen. Reaksjonene fra både publikum og presse har vært svært positive

Publikum har vært meget differensiert og det er derfor gledelig at reaksjonene har vært så udelt positive uavhengig om tilbakemeldingene kommer fra skoleelever, akademikere eller vanlige

besøkende. Det er med glede vi har registrert at de fleste har stort utbytte av utstillingen uavhengig hvilke kunnskapsnivå de besøkende befinner seg på.

Installasjon v/kunstner Victor Lind

En installasjon av kunstner Victor Lind viste på gripende måte hvor norske jøder bodde i Oslo før krigen. Denne installasjonen var tilgjengelig for alle tilstedeværende åpningskvelden – og for alle besøkende til HL-senteret resten av uken.

2. 24. / 25 august

Forskerkonferanse

En to dagers vitenskapelig konferanse var konsentrert om senterets to hovedsatsningsområder – Holocaust og andre folkemord – og religiøse minoriteters vilkår i det moderne samfunn. Konferansen presenterte den seneste forskningen innenfor disse to satsningsområdene, både nasjonalt og internasjonalt. Spesielt fokuserte konferansen på følgende fire problemstillinger/ problemområder: erfaring med eksklusjon (historisk og samtidig), aspekter ved det norske Holocaust, folkemordspolitikken og folkeforflytningene under andre verdens krig i tillegg til imperialisme, kolonialisme og folkemord.

Konferansen forente internasjonale og nasjonale eksperter på disse områdene med en ny generasjon forskere. Åpningskonferansen ble med dette et sterkt bidrag til å forene et norsk og internasjonalt forskningsmiljø – en forening som under konferansen bidro til å utvikle den nasjonale forskningsfronten innenfor de overliggende temaer.

3. 24. august

Dagen etter den offisielle åpningen var det et stort formiddagsarrangement på samme utescene som kvelden i forveien. Programmet besto av to deler, og var begge samarbeids-prosjekter med utenforstående aktører. Dette arrangementet var planlagt og fremsto som en åpning av HL-senteret for alle som måtte ønske å delta. Den permanente utstillingen åpnet sine dører for publikum umiddelbart etter arrangementet.

Prisutdelingen Righteous Among the Nations

Den internasjonale prisen Righteous Among the Nations ble tildelt de som hjalp barna i det jødiske barnehjemmet i Oslo med å flykte til Sverige under krigen. Prisen gis av Yad Vashem i Jerusalem til ikke-jøder som risikerte sine liv for å redde jøder under Holocaust. Irene Levin ledet arrangementet, og Yehuda Bauer holdt tale. Arrangementet var et samarbeidsprosjekt med Israels ambassade i Oslo.

Requiem for the Victims of Nazi Persecution

Verket Requiem for the Victims of Nazi Persecution – av komponist Ståle Kleiberg - ble skrevet til minne om de som måtte bøde med livet under naziregimet i andre verdenskrig. Verket er skrevet for sangsolister, kor og orkester. Arrangementet var et samarbeidsprosjekt med Kringkastingsorkesteret og Den norske opera.

Mottakelse i Bærum Rådhus

Umiddelbart før en etterfølgende ballettforestilling i Bærum Kulturhus, var ordføreren i Bærum vert i en mottakelse for HL-senterets gjester og ballettensemblet Kibbutz Contemporary Dance Company. Program: Taler og sosialt samvær.

Ballettforestillingen Aide Mémoire

Det israelske Kibbutz Contemporary Dance Companys forestilling ”Aide Mémoire” ble fremført i Bærum Kulturhus. Deler av forestillingen var også en del av åpningsseremonien kvelden i forveien. Ballettforestillingen var et samarbeidsprosjekt med Utenriksdepartementet, Kunnskapsdepartementet, Israels ambassade og Kulturrådet.

4. 25. august

Guidet busstur i jødiske bydeler

Siste post på åpningsprogrammet var en tre timers busstur i bydeler i Oslo der mange norske jøder var bosatt før krigen.

Forskning

For forskningsavdelingen ble 2006 preget både av nybrotsarbeid og konsolidering i tillegg til den faglige ferdigstillelsen av senterets utstilling. Avdelingens bemanning ble oppgradert.

Forskningsprosjekter

Et av senterets forskningsprosjekter som har ført til debatt både innenfor akademia og den bredere offentlighet, er prosjektet *"Det norske Holocaust i et europeisk perspektiv og rettsprosessene etter krigen"*. Senteret avholdt et seminar som var viet rettsprosessene i forbindelse med landssviksaken mot politiinspektør Knut Rød hvor avdelingens preliminnære funn ble tatt opp og diskutert.

Prosjektet *"De norske SS frivillige på Østfronten"* startet opp i andre halvdel av 2006, og hadde ved utgangen av året kommet godt i gang med sine undersøkelser. Prosjektet har vært gjennom store mengder arkivmateriale, og arbeid er i gang med å intervju flere norske frontkjempere som deltok i Nazi- Tysklands krig i øst.

I løpet av høsten fikk senteret tilsagn om midler til prosjektet *"Reflekterende historiebevissthet" i Norge og Tyskland* gjennom EU's forskningsprogram "Marie Curie Fellowships". Prosjektet kom i gang i slutten av året.

Forskningsprosjektet *"Sammenliknende studier av folkemord i historie og samtid"* med et internasjonalt og komparativt perspektiv, er ennå i en innledende, orienterende fase.

Forskningsavdelingen arbeidet med planlegging av en søknad om midler til ERMA - prosjektet *"European Responses to Mass Atrocities 1940-2006"*, hvor senteret søker i fellesskap med andre liknende europeiske forskningsmiljøer. Avdelingen startet også arbeidet med prosjektet *"Livsløpsfortellinger og kollektive identitetsprosesser"* som er en studie av minoritetenes skiftende vilkår i Norge. Prosjektet har et tydelig migrasjonsperspektiv og et eksplisitt fokus på identitet og tilhørighet.

I siste halvdel av 2006 startet arbeidet med prosjektet "*Den kollektive muslimen*" som er en analyse av hvilke mekanismer som er styrende i gruppedannelser og identitetspolitikk i det flerkulturelle Norge. Sider ved dagens innvandringsdebatter sammenlignes med antisemittisk litteratur fra tidlig 1900 - tallet: Er strukturene som lå til grunn for forestillingene om "jøden" til stede som grunnlag for kollektivisering av "muslimen" i dag?

Prosjektet "*Jøden som kulturell konstruksjon i norsk offentlighet 1814-1940*" ser på forestillingen om "jøden", men gjør dette innenfor en bredere kulturhistorisk kontekst. Prosjektet skal belyse hvilke bilde av "jøden" som blir fremstilt av de fremste samfunnsaktørene i prosjektets tidsperiode. Prosjektet fikk sin tematiske og konseptuelle utforming i løpet av året.

Stipendiater

Flere doktorgradsstipendiater som fikk skriveplasser på senteret, er blitt integrert inn i forskningsavdelingens virksomhet. Stipendiatmiljøet er preget av tverrfaglighet, og både historikere, filosofer og statsvitere er representert. Alle stipendiatene skriver om temaer som tangerer senterets overordnede problemstillinger som forskningsavdeling.

Mastergradsstudenter

Senteret har fire studentplasser som kan disponeres etter søknad fra mastergradsstudenter tilknyttet universitet/høyskole som skriver innefor en fagtematikk som konvergerer med senterets ulike fagområder. I 2006 var det flere studenter som leverte sine masteroppgaver, og nye kom til. Også masterstudentene har vært preget av stor tverrfaglighet selv om en overvekt kommer fra masterprogrammet i historie ved Universitetet i Oslo.

Diverse

En faglig seminarrekke i regi av avdelingen kom i gang høsten 2006 under tittelen "*Når din gruppe blir din skjebne*". Her tar senteret opp spørsmål knyttet både til folkemord og livssynsminoriteter med et spesielt henblikk på å vise at både i en historisk og samfunnsmessig kontekst er disse to temaene - dessverre - altfor ofte knyttet til hverandre.

Dokumentasjon

Dokumentasjonsavdelingens virksomhet omfatter drift av biblioteket, arkivsamlingen og gjenstands- og fotosamlingen ved HL-senteret. I første del av året deltok avdelingen i arbeidet med å ferdigstille HL-senterets utstilling. Dette arbeidet omfattet forvaltning av gjenstands- og fotosamlingen samt kontakt med utenlandske institusjoner som deponerte gjenstander til vår utstilling. Etter åpningen ble innsatsen rettet mot å skape best mulig miljø for læring for husets ansatte og eksterne brukere.

Biblioteket

Biblioteket fikk overraskende mange henvendelser – noe som førte til en nødvendig prioritering av brukergrupper: egne forskere og skoleungdom. I løpet av 2006 har også fjernlånforespørsler økt kraftig.

Samlingen økte med totalt ca. 800 titler. Det største løftet var anskaffelse av ny database. Filmsamlingen og elektroniske ressurser ble viet spesiell oppmerksomhet, men boksamlingen økte mest. Fordi tidsskriftssamlingen var dårlig utbygget, har biblioteket brukt ressurser på å planlegge utvikling med tanke på nye abonnementer fra 2007.

Basert på en bokgave mottatt i 2005, ble ”Harry Koritzinskys samling” etablert. Det ble gitt mange bokgaver i løpet av året. Inntekter fra et bokmarked ble brukt til produksjon av bibliotekets informasjonsbrosjyre. Biblioteket har også mottatt en pengegave fra en privatperson, og midlene ble benyttet til innkjøp av vitenskapelig litteratur innenfor et emne som ellers ikke hadde vært prioritert.

Ved behov tilbyr bibliotekaren opplæring i bruk av bibliotekets ressurser. Økt antall brukere førte til at ressursene dessverre ikke strakk til, og det ble derfor utarbeidet en kursplan for 2007. Besøkende studentgrupper fra Universitetet i Oslo er blitt informert om bibliotekets tilbud.

Samarbeid med andre bibliotek fortsatte. Biblioteket hadde stor glede av mange innspill og råd fra utenlandske bibliotek i beslektede institusjoner. Også norske bibliotek ytet verdifull hjelp i konsolideringsfasen.

Arkiver

Avdelingen disponerer gode lokaler til oppbevaring av arkiver og gjenstander. Det første private arkivet - Rødners arkiv - som er deponert i HL-senteret, ble ordnet. To andre arkiver er mottatt og allerede benyttet av forskere. Ressurssituasjonen førte til at ordningen av disse måtte utsettes.

Gjenstands- og fotosamlingen var i aktiv bruk mens arbeidet med ferdigstilling av utstillingen pågikk. Høsten 2006 ble den stengt i påvente av fremtidig revisjon av utstillingen. Det ble utarbeidet en plan for videre utvikling av samlingen.

Tidsvitne-dokumentasjon

Irene Levin og Berit Reisel har i samarbeid med Edvard Hambro Film AS gjennomført et dokumentasjonsprosjekt og videointervjuet en lang rekke tidsvitner – norske jøder som overlevde Holocaust. Dokumentaren ”Holocaust – tidsvitner”, som ble utviklet som en del av dette arbeidet, ble vist på NRK 1.

Verv - kurs

Avdelingsleder deltok i administrativ ledergruppe og i Programrådet. Avdelingsleder har deltatt i og hatt følgende diverse ansvar i 2006:

- Arrangementer knyttet til besøk fra andre institusjoner
- Planlegging av studiereiser ved interne og eksterne behov.
- Representant for HL-senteret i arbeid med etablering av nettstedet ”neveragain.no”
- Deltakelse i forberedelse av en stor utstilling om Leni Riefenstahl i 2007.
- Norsk biblioteksmøte
- Fjernlånskonferanse
- Fire ukers studieopphold i USA
- Deltakelse med informasjon på arrangement ved Goethe-Institutt, Oslo.

Undervisning

2006 hadde flere satsningsområder for undervisningsavdelingen: Planlegging og oppstart av mottak av skoleklasser, Benjaminpris, Holocaustdag, lærerkurs og kunnskapsbase.

Aktiviteter rettet mot elever

Holocaustdagen 2006

Temaet var Holocaust og de funksjonshemmede. Undervisningsavdelingen utviklet et undervisningsopplegg rettet mot ungdomsskole og videregående skole med bakgrunnsstoff, spørsmål og refleksjonsoppgaver. Det ble distribuert gjennom Utdanningsetaten til skoler i Oslo og via e-post til alle landets skoler. Opplegget gikk deretter inn i porteføljen av undervisningsopplegg.

Mottak av skoleklasser

Våren og sommeren 2006 planla undervisningsavdelingen mottak av skoleklasser – både praktisk og pedagogisk. Arbeidet skulle i all hovedsak være orientert rundt utstillingen – både dens idé og innhold. Det ble besluttet at skoler kunne velge mellom å bruke en hel eller en halv dag på besøket. Fra åpningen av senteret og ut året var det fullbooket med skoleklasser. Det var ganske jevnt fordelt mellom videregående ungdomsskoler, og mellom heldags- og halvdagsbesøk.

Kunnskapsbase

Undervisningsavdelingen la ned mye arbeid i å utvikle en kunnskapsbase på senterets nettsted. Basen inneholder bakgrunnsartikler og bilder om Holocaust, andre folkemord og livssynsminoriteter, og utgjør en god ressurs for lærere og elever.

Benjaminprisen 2006

Undervisningsavdelingen var vertskap for Utdanningsdirektoratets utdeling av Benjaminprisen. Arrangementet var svært vellykket, og fikk bred presseomtale.

Aktiviteter rettet mot lærere

Lærerkurs 2006

I forbindelse med Holocaustdagen ble det arrangert et lærerkurs: "Fra Auschwitz til Rwanda" med 42 deltagere. Kurset var et samarbeidsprosjekt med Røde Kors og Hvite Busser. I samarbeid med Yad Vashem og nordiske søsterinstitusjoner arrangerte undervisningsavdelingen kurs i Jerusalem i juni der alle avdelingens medarbeidere deltok i tillegg til syv norske lærere. Forlaget Cappelen la et større lærerseminar til HL-senteret. Avdelingen har også tatt imot rundt 30 lærergrupper og gitt informasjon om senterets pedagogiske profil.

Aktiviteter innen høyere utdanning

REL4140 Religion og politikk

Undervisningsavdelingen hadde ansvar for gjennomføring av et masterkurs (10 studiepoeng) for Institutt for kultur- og områdestudier ved UiO våren 2006. Avdelingen har også tatt imot høyskoler og lærerstudenter fra UiO.

Annet

I mars 2006 var undervisningsavdelingen vertskap for en gruppe konfirmanter fra Elverum. Det ble skrevet en artikkel om avdelingen og senterets pedagogiske grunnlag og tanke for *Fortid*. En kronikk om Holocaustdagen ble publisert i Dagbladet den 27. januar.

Verv - kurs

Undervisningsavdelingen har deltatt aktivt i gjennomføringen av HL-senterets arrangementer, både med bidrag til konkret innhold og gjennomføring og i forhold til teknisk bistand. Undervisningsavdelingen er representert i Programrådet og i alle arbeidsgrupper knyttet til midlertidige utstillinger.

Formidling: nettstedet og publikasjoner

Kontrakt om fullstendig levering av teknisk og grafisk oppsett av nytt nettsted ble inngått med ny samarbeidspartner. Nettstedet var klart til åpningen av senteret i august, men nyhetsbrevsfunksjonen var ikke tilfredsstillende utviklet. En kontaktdatabase ble knyttet til en nyhetsbrevsfunksjon ble etablert, og erfaringene er så langt svært gode.

I første rekke har det vært arbeidet med den delen av nettstedet som er rettet mot skolen – kunnskapsbasen. Nyhets- og arrangementsannonsering har vært høyt prioritert, i tillegg til presentasjon av senterets kjerneoppgaver (forskning, undervisning og utstilling). Bakgrunn om senteret og dets historie er også blitt utarbeidet. Nettstedet hadde 100-300 besøkende hver dag.

Arrangementer

HL-senterets arrangementer var i første halvdel av 2006 orientert mot intern skolering i form av seminarer og møter for Venneforeningen, i tillegg til ansvar for gjennomføring av Den internasjonale Holocaustdagen 27. januar. Etter åpningen utvidet senteret innsatsområdet til å organisere ulike arrangementer av både faglig og mer populærvitenskaplig karakter. Et nyetablert Programråd fikk ansvar for planlegging og gjennomføring av alle arrangementer.

Interne seminarer

Våren 2006 arrangerte administrasjonen en rekke internforelesninger med foredragsholdere tilknyttet Villa Grande:

- Om ung tyrkisk nasjonalisme og folkemordet på armenerne
- Fra matauk til menneskerettigheter – hvordan minner fra okkupasjonstiden forandres når de fortelles videre fra generasjon til generasjon i norske familier,
- Taushetens tale
- Omtale av deportasjonene og mordet på de norske jødene i den illegale pressen og etterkrigspressen, perioden 1942-48
- Roma-pinsevenner i Makedonia
- Klassisk kunst og samtidskunst i den islamske verden: Fra skjønnhet og religiøs abstraksjon til aktuell kommentar
- Sigøynernes Holocaust
- Images of violence in Riga 1919 and 1941

Den internasjonale Holocaustdagen 27. januar

HL-senteret har ansvar for å gjennomføre en minneseremoni den 27. januar hvert år for å hedre ofrene for nazimens grusomheter. I 2006 ble dette gjort – under ledelse av Irene Levin - med tale av utenriksminister Jonas Gahr Støre, innlegg fra representanter for de ulike offergruppene og sang ved Elias Akselsen. Etter seremonien ved det jødiske minnesmerke på Akershuskaia fremførte skuespiller Bente Børsum en monolog i Oslo Militære Samfunn. Hit ble alle tilstedeværende på kaia invitert.

I 2006 ble den årlige Benjamin-prisen delt ut til Gommerud skole, og arrangementet fant sted på Villa Grande. Prisen gis til en skole som arbeider mot rasisme og diskriminering

HL-senterets venneforening

Venneforeningen arrangerte flere medlemsmøter. Av innhold var blant annet

- Filmfremvisning m/innledning og diskusjon
- ”Den norske løgneren” – foredrag og diskusjon
- Konsert
- Introduksjon og omvisning i utstillingen

Bok- og filmseminarer

HL-senteret arrangerte boklanseringer i samarbeid med forlag og forfattere:

- Miniseminar om Arne Johan Vetlesens ”Evil and Human Agency”.
- Seminar angående boken ”Ninas reise” av Lena Einhorn (i samarbeid med Humanist forlag),
- Boken ”Tidsvitner” av Jacob Lothe og Anette Storeide (i samarbeid med Cappelen forlag)
- Boken ”Motstand” av Jan Erik Vold (i samarbeid med Transit forlag)
- Filmen ”Holocaust – Tidsvitner” av Edvard Hambro (i samarbeid med NRK).

Søndagsforedrag

Høsten/vinteren 2006 arrangerte HL-senteret følgende søndagsforedrag:

- Arnold Dreyblatt - Innocent Questions

- Samuel Steinmann - En overlevende forteller sin historie
- Kristin Hobson - Homofile under nazismen
- Per Haave - Taterne neste gruppe ut?
- Bård Larsen - Folkemordet på armenerne
- Sara Azmeh Rasmussen - Islam og kvinnerettigheter: like spørsmål, ulike svar
- Ram Gupta - Er det enkelt å være Hindu i Oslo?
- Elise Skarsaune - Muslim har blitt en siktelse
- Britt Strandlie-Thoresen - Bahá'iene – forfulgt religiøs minoritet i Iran
- Thomas Chr. Wyller - Motstandskampen på Grini
- Anton Weiss-Wendt - Generalplan Øst, historiens største mordplan
- Stein Erik Horjen - Hva skjer i Darfur?
- Visning av filmen "M/S Donau".

Faglige seminarer og konferanser

Følgende faglige seminarer og konferanser ble gjennomført:

- Vertskap for tredagers konferansen for det "Nordic-Dutch-Network" av Holocaust og Folkemordsinstitusjoner.
- Seminarrekken "Når din gruppe blir din skjebne - Et fagseminar om kollektive overgrep, identitetspolitikk og minoriteters vilkår i et flerkulturelt Europa" hver første fredag i måneden.
- I forbindelse med Hannah Arendts 100 årsdag arrangerte HL-senteret et heldagsseminar og en gjesteforelesning med den amerikanske forskeren Dana Villa (i samarbeid med den amerikanske ambassade og NRK P2s Sånn er livet).
- Seminar om Knut Røds rolle i deportasjonene av de norske jødene til Auschwitz
- Forskerseminar om den kulturelle konstruksjon av jøder i Norge

Representanter fra HL-senteret deltok i en rekke nasjonale og internasjonale konferanser.

Diverse besøk på HL-senteret

I løpet av 2006 var HL-senteret vertskap for en lang rekke grupper og enkeltpersoner – både fra Norge og utlandet. De aller fleste av disse fikk spesialomvisning i utstillingen, pluss møte og i enkelte tilfeller bespising. Eksempler på slike besøk er som følger:

- Flere av Task Force-ambassadene med fra en til flere representanter
- Utenriksdepartementet – med en utenlandsk delegasjon med bl.a. Juan Menedez, spesialrådgiver i FN.
- Pensjonistforeningen for norske ambassadører
- Toppledelsen i Forsvarsdepartementet
- Universitetsstyret, Universitetet i Oslo
- HL-senterets Venneforening
- Diverse besøk i regi av Biblioteket
- Menneskerettighetshuset i Oslo
- Museumsgruppen i internasjonal klubb for ektefeller til alle ambassadører til Norge
- Oslo-guider etc.

Pressedekning – senterets posisjon i offentligheten

Interessen for HL-senteret har vært stor helt siden etableringen av senteret. Men spesielt etter innflyttingen til Villa Grande i begynnelsen av 2006 økte interessen naturlig nok ytterligere. At HL-senteret flyttet inn i Vidqun Quislings bolig vakte stor oppmerksomhet både i Norge og internasjonalt.

I løpet av våren tok HL-senteret imot en lang rekke representanter fra media – fra fjernsyn, radio, aviser og tidsskrifter – norske og utenlandske. I tillegg var spesielt HL-senterets direktør en ofte benyttet gjest i fjernsyn, radio og aviser i forbindelse med aktuelle temaer som senteret arbeider med.

Omkring den offisielle åpningen av HL-senteret den 23. august kulminerte naturlig nok pressedekningen. I tillegg til interessen fra norske medier kom det også flere journalister fra andre land for å dekke åpningen. Det ble avholdt pressekonferanse samme dag som åpningen fant sted, og media var invitert til å være til stede ved alle åpningsarrangementene.

Pressedekningen i forbindelse med åpningen var over all forventning. Den massive interessen fra hele det norske samfunn gjenspeilte seg i den store dekningen. Svært gledelig var det naturligvis at dekningen var 100 % positiv - i alle fall så vidt senteret har kunnet registrere. I siste halvdel av 2006 ble mengden av pressedekning ”normalisert”, men den er likevel på et svært høyt nivå. Forskning, aktiviteter og utsagn fra direktøren og andre forskere blir ofte omtalt og sitert.

Dette viser at HL-senteret på rekordtid har etablert seg som et viktig kraftsenter i det norske samfunn når det gjelder forskning om Holocaust og andre folkemord – og forskning om livssyns- og religiøse minoriteter. Utstillingen, alle aktivitetene og dokumentasjonsavdelingen er åpen og tilgjengelig for både forskere, skoler og vanlig publikum, i tillegg til at selve huset Villa Grande med vakker hage og kafé gjør senteret interessant og attraktivt. Selv om mediainteressen kan sies å ha vært rekordstor og over forventning i 2006, kan HL-senteret konkludere med at de planer og visjoner som man hadde i etableringsfasen ble innfridd og kom til uttrykk gjennom all mediaomtale.

Oslo, 30.mars 2007

Knut Aukrust

Styrets leder

Berit Reisel

Styrets nestleder

Bernt Hagtvedt

Per Ole Johansen

Tordis Borchgrevink

Einhart Lorenz

Ewa Mork

Britt Strandlie Thoresen

Irene Levin

Odd-Bjørn Fure

Direktør